

JAHODA SÁNDOR

Telepített idill

Turbuly Lilla

Letészi a lantot

(Jahoda Sándor *Telepített idill* című kötetéről)

Verset írni nem csak választás kérdése. Ha költőket kérdeznek, mi kell ahhoz, hogy írni tudjanak, a legtöbben szót ejtenek arról a megmagyarázhatatlan valamiről, amit nevezhetünk ihletnek vagy bármi másnak, és amit erőszakkal, akarattal nem lehet rabul ejteni. Mellette persze szükség van mesterségbeli tudásra, időre, odafigyelésre, de ha nincs ez a titokzatos valami, akkor bizony üres maradhat a papír, vagy lehet, hogy születik valami, de az nem lesz az igazi. A próza más. Prózát lehet írni elhatározásból – verset nem nagyon. A verset ezért várni és remélni szokták, aztán vagy jön, vagy nem. Tudatosan lezárni egy versíró korszakot – ritka, bár nem példátlan cselekedet. Jahoda Sándor ezt teszi, amikor tizenkét év publikálás és öt verseskötet után, negyvenévesen azt mondja, ez az utolsó verseskötetem, mostantól prózát írok. (Igaz, ez utóbbi műfajban sem teljesen kezdő, 2015-ben már megjelent egy kisregénye, *Panírozott szárnyak* címmel.) A *Telepített idill* tehát a tudatos búcsú kötete.

A címet – ahogy az a címadó versből kiderül – a vonatablakból látott, szigorú sorokba rendezett, telepített erdők képe sugallta. Mindenki látott már ilyet: ha szemből nézi az ember, ha oldalról, szabályos egyenesek és átlók, semmi kívüllálás, semmi renitenskedés. Az idill művisége, látszólagossága mögött „boldogtalan béka-idő” rejlik. A nyitóvers címében rejlő szójáték mindjárt a kötet két meghatározó, egymásnak csak látszólag ellentmondó jellemzőjét is megadja: a székszeptist és a melankóliát az egyik oldalon:

„megint a nyakam
köré csavarodott
egy rossz hangulat.

lerántanám magamról
mint egy szűrős sálat.”.

És a játékos iróniát a másikon: lásd a szomorú békát a címben, aki nem csak a saját boldogtalanságát, de – mint az időjelző békák – a külvilágét is jelezheti.

Az idillnek ellentmond a kötet fekete-fehér borítója is, amit Varga Szabolcs tervezett. Jól illeszkedik hozzá – a szintén a tervező által készített – az arcot félig homályban hagyó szerzőportré is. Mindez együtt karakteres hangot és némi titokzatosságot kelt az olvasóban, ha kézbe veszi a könyvet.

Az ötvennégy vers hat ciklusra tagolódik, amelyek szintén az (első, második stb.) telepítés címet viselik. A gesztus értelmezhető ironikusan is, hiszen a versek ciklusokba rendezése is bizonyos értelemben művi beavatkozás, rendteremtési kísérlet a többnyire nem ciklusonként születő versek között. Az egyes ciklusok a téma vagy a forma alapján különülnek el. Így például a harmadikban haikukat olvashatunk. (A rövid, japán eredetű versformának a szerző korábban egy teljes kötetet szentelt, *Tizenhét szótag* címmel.) A ciklus versei között vannak a haiku-hagyományhoz illeszkedő természeti képek (*Csobbanás*):

„Tükörsima ég.
Madár száll a magasba –
vízbe dobott kő.”

És vannak ironikus-abszurd változatok is (*Szállnak*):

„Melltartók szállnak
el V-alakban. Milyen
szép a természet!”

A haiku-cikluson kívül a kötet nagyobb részét szabadversek teszik ki. Ez alól csak a *Második telepítés* három rímes, dalszerű verse a kivétel.

A táj, az évszakok, a természeti jelenségek nem csak ebben a ciklusban, hanem az egész kötetben kiemelt szerepet kapnak, sokszor nem konkrét értelemben, hanem lelki tájként, érzelmek, lelkiállapotok hordozóiként: „elsüllyedt a nap / ablakom fekete üveg”; „dühöm kirobban, / poharam lecsattan, mint a hirtelen / zápor”.

A negyedik ciklusban olvasható versek szójátékokra, váratlan fordulatokra épülnek. Itt nem a modellek köszönik meg a türelmet, hanem az elkészült képnek, máskor a szerző a szavak különböző jelentéseivel játszik. Olvashatunk Balassi-parafraízis is, amelyben kenyérvég lesz a vitézek szeretett végeiből. De a nyelvvel való játék nem csak ezt a ciklust, hanem az egész kötetet jellemzi.

A kötet egyik legjobb versének a *Várakozásokat* gondolom. Tulajdonképpen közhelyes, mégis hatásos párhuzamra épül: egy kórházi váróterem leírása csap át életmetaforába, akár Kosztolányi Esti Kornéljának villamosutazását is eszünkbe juttathatja. Hatásosságát az olyan apró, mindannyiunk számára ismerős mozzanatoknak köszönheti, mint a kiszámíthatatlan sorrend, a folyton előre tolakodók, a túl kevés szék, az állandó jövés-menés. Itt a villamos-végállomás helyett a mindenkit elnyelő ajtón való belépés a várakozók célja: „Fáradjon be, Jahoda Úr!” – fedi fel magát a versben a szerző.

De megszólítják az *Édesanyám! csomagolj...* című versben is. Ha a költészethez való viszonyra és a költői pálya berekesztésére keresünk választ, ezt a verset mindenképpen ki kell emelni:

„Úton-útféle leszólítottak a nélkülözéstől
félholt emberek. Hozd el, Sándor! Hozd el
nekünk, különben mindennek vége...”

És hogy mi ez az élethez nélkülözhetetlen táplálék? „A létfontosságú versek.” A vándorútra induló mesebeli fiú motívuma, akit édesanyja feltarisznyáz a hosszú útra, ami ezúttal Eufóriába, Mániaország fővárosába vezet, csupa szomorú irónia. Az *Amíg írok* című négyesoros innen már átvezet a próza felé:

„amíg írok
remélek

de kár hogy nem
regények”.

Hogy a *Telepített idill* valóban az utolsó verseskötet lesz-e, azt majd az idő eldönti. Nagy elődökről is tudjuk, hogy a költészetnek nem kedvező időkben, vagy valamilyen magánéleti ok miatt, rövidebb-hosszabb időre felhagytak a versekkel. És igen, néha örökre is. Az sem ritka, hogy a költői életművek mellé vagy helyére prózai munkák lépnek. De a költő kéznyoma sokszor azokban is tetten érhető. A kötet olyan jellemzői, mint az (ön)irónia, a kontrasztos látásmód, a nyelvvel való játék egy prózaíró eszköztárában is nagyon hasznosak tudnak lenni.

(*Hungarovox Kiadó, 2015*)